

ACİL TIPTA GETAT UYGULAMALARININ ETİK VE HUKUKİ BOYUTU

Dr. Mahmut TOKAÇ

DEONTOLOJİ

Tıbbi Deontoloji

Sağlık meslek mensuplarının
tıbbi uygulamaları sırasında
uymaları gereken
ahlâkî ve hukukî kurallar.

Tıbbi Sorumluluk

Resmi kurallara uymakla yükümlü olan sağlık profesyonelleri yaptığı eylemlerin hesabını vermek durumundadır ki bu

tıbbi sorumluluk

olarak adlandırılır.

Sorumluluk

- Cezai Sorumluluk
(Ceza Mahkemesi/Hapis-Para Cezası)
- Hukuki Sorumluluk
(Hukuk Mahkemesi/Tazminat Cezası)
- İdari Sorumluluk (İdare/Disiplin cezası)
- Mesleki Sorumluluk (Meslek Örgütü cezaları)

Mesleki Taksir

- 1- Kurallara uymamak,
- 2- Tedbirsizlik ve dikkatsizlik,
- 3- Özen eksikliği
- 4- Meslek ve sanatta acemilik,
- 5- Mesleki cüret.

Bilmemek Mazeret Değil

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

Madde 4

“ceza kanunlarını bilmemek mazeret sayılmaz”

ETİK

Tıp Etiđi

Sağlık hizmeti verenler ile
sağlık hizmeti alanların/yakınlarının
beklentileri-deđerleri
arasındaki farklılıklardan doğan
ikilemleri aydınlatmaya çalışan disiplin.

Tıp Etiğinin Temel İlkeleri

- Yararlılık
- Zarar vermeme
- Adalet
- Özerkliğe saygı

Yararlılık

Yapılacak tüm tıbbi eylemlerin

mutlaka

yararlı olma amacını gütmesi

zorunluluğu

YARARSIZSA YAPMA

Yararlılık

Yapılacak tüm tıbbi eylemlerin

mutlaka

yararlı olma amacını gütmesi

zorunluluğu

YARARSIZSA YAPMA

Zarar vermeme

«***Primum non nocere***»

(Önce zarar verme)

Hipokrat

Yararlılık / Zarar vermeme

yararlılık

her zaman bir eylemi gerektirir

zarar vermeme

(bazı durumlarda) bir eylemsizlik olabilir.

Yarar / Zarar dengesi

Yararlı olması için yapacağımız tıbbi eylemler aynı zamanda zarar da verebilir.

Önemli olan yarar/zarar dengesinin yarar tarafına **bariz** şekilde üstün olmasına dikkat edilmesidir

Adalet

herkese hak ettiğini vermek

şartlar eşitse eşitlik = adalet

şartlar eşit değilse eşitlik $\neq$ adalet

Adalet (Acil Tıpta)

Acil Tıpta şartların eşit olmaması çok yaygın olduğu için Triyaj uygulaması yani daha acil olana öncelik verilemesi adalet ilkesinin gereğidir.

Adalet (Acil Tıpta)

Acil Tıpta şartların eşit olmaması çok yaygın olduğu için Triyaj uygulaması yani daha acil olana öncelik verilemesi adalet ilkesinin gereğidir.

Adalet (Acil Tıpta)

Acil ve adli **vak'alar** ile yaşlılar ve özürlüler hakkında öncelik sırasının belirlenmesinde ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.

(Hasta Hakları Yönetmeliği Madde10)

Özerklik

hastanın kendisi hakkında
tıbbi kararları kendisinin vermesi

bilgi dengesizliği

yeterli bilgilendirme

RIZA

Muvafakat

Bilgilendirilmiş Olur

Aydınlatılmış Onam

Bilgilendirme

Hasta Hakları Yönetmeliği'nin
“Bilgilendirmenin Kapsamı” başlıklı
15. Maddesi
ile belirlenen çerçevede olmalıdır.

Bilgilendirmenin Kapsamı

Madde 15-

- a) Hastalığın muhtemel sebepleri ve nasıl seyredeceği,
- b) Tıbbi müdahalenin kim tarafından nereden, ne şekilde ve nasıl yapılacağı ile tahmini süresi,
- c) Diğer tanı ve tedavi seçenekleri ve bu seçeneklerin getireceği fayda ve riskler ile hastanın sağlığı üzerindeki muhtemel etkileri,
- ç) Muhtemel komplikasyonları,

Bilgilendirmenin Kapsamı

- d) Reddetme durumunda ortaya çıkabilecek muhtemel fayda ve riskleri,
 - e) Kullanılacak ilaçların önemli özellikleri,
 - f) Sağlığı için kritik olan yaşam tarzı önerileri,
 - g) Gerektiğinde aynı konuda tıbbî yardıma nasıl ulaşabileceği,
- hususlarında bilgi verildikten sonra yapılacak olan işlemler hakkında rızasının alınması gerekir.

Bilgilendirilmiş Olur Formu

- Hasta veya kanuni temsilcisi ilgili tarafından ayrıntılı bir şekilde sözel olarak bilgilendirilir.
- Bilgilendirmenim ayrıca Bilgilendirilmiş Olur Formu ile yazılı olarak imza altına alınması gerekir.
- Bilgilendirilmiş Olur Formunda işlemi yapacak olan sağlık meslek mensubunun ve hasta ya da yakınının yanında imzası mutlak şarttır.

Bilgilendirilmiş Olur Formu

- Rıza formu iki nüsha olarak imza altına alınır ve bir nüshası hastanın dosyasına konulur, diğeri ise hastaya veya kanuni temsilcisine verilir.

(Hasta Hakları Yönetmeliği)

Rızanın Geçerliliği

Rızanın geçerliliği için, rızayı verecek kişinin

- Rıza açıklama yeteneğine sahip olması;
- Rıza vereceği konuda aydınlatılmış olması;
- Rızanın üzerinde tasarruf yetkisi bulunan bir konuda açıklanmış olması gerekir.

(Hasta Hakları Yönetmeliği)

Rızanın Geçerliliği

- Eğer hasta küçük veya rıza veremeyecek durumda ise bu gibi hallerde hastanın velisi veya vasisinden rıza alınır.

(Hasta Hakları Yönetmeliği)

Bilgi Vermenin Usulü

- Acil durumlar dışında, bilgilendirme hastaya makul süre tanınarak yapılır.

(Hasta Hakları Yönetmeliği M:18)

Acil Durumlarda Rıza

Acil tıpta hastalar bilinç durumuna göre 3 farklı kategoride değerlendirilir:

- 1- Bilinci açık hasta
- 2- Bilinci kapalı hasta
- 3- Küçük/çocuk hasta

Acil Durumlarda Rıza

Bilinci açık hastada diğer hastalarda olduğu gibi hasta yeterince bilgilendirildikten sonra oluru alınır. Tek fark hastanın acil durumu dolayısıyla makul süre tanınmadan olur alma zorunluluğunun olmasıdır.

Bilgi Vermenin Usulü

- Acil durumlar dışında, bilgilendirme hastaya makul süre tanınarak yapılır.

(Hasta Hakları Yönetmeliği M:18)

Acil Durumlarda Rıza

- Acil durumlarda tıbbi müdahalenin hasta tarafından kabul edilmemesi durumunda, bu beyan imzalı olarak alınır, imzadan imtina etmesi halinde durum tutanak altına alınır.

(Hasta Hakları Yönetmeliği M:26)

Acil Durumlarda Rıza

Acil tıp uygulamalarında hastaların çoğunlukla bilinci kapalı ve rıza bildirebilecek durumda olmaması acil çalışanlarının etik ikilemlerle karşı karşıya gelme sıklığını artırmaktadır.

Acil Durumlarda Rıza

Karar bildirebilecek durumda olmayan hastayı tedavisiz bırakmanın daha büyük zarar vereceği durumda rıza alınmadan tedavi etik, hatta yasal açıdan savunulabilen bir durumdur.

Acil Durumlarda Rıza

- Hastanın rızasının alınamadığı hayati tehlikesinin bulunduğu ve bilincinin kapalı olduğu acil durumlar ile hastanın bir organının kaybına veya fonksiyonunu ifa edemez hale gelmesine yol açacak durumun varlığı halinde, hastaya tıbbi müdahalede bulunmak rızaya bağlı değildir.

(Hasta Hakları Yönetmeliği M:24)

Acil Durumlarda Rıza

- Bu durumda hastaya gerekli tıbbi müdahale yapılarak durum kayıt altına alınır. Ancak bu durumda, mümkünse hastanın orada bulunan yakını veya kanuni temsilcisi; mümkün olmadığı takdirde de tıbbi müdahale sonrasında hastanın yakını veya kanuni temsilcisi bilgilendirilir.

(Hasta Hakları Yönetmeliği M:24)

Rıza aranmayan durumlar

1. Acil müdahalenin derhal yapılmaması halinde hastanın yaşamının tehlikeye gireceği her durumda
2. Hastanın bilinçsiz olduğu ve acil girişimin sağlığını ya da yaşamını koruyacağı durumda
3. Hastanın akli melekelerinin olmaması nedeniyle rıza verme kapasitesine sahip olmadığı durumda,
4. Çocuğun üstün yararının korunduğu durumda, acil hekimi rıza almadan tıbbi girişimde bulunabilir

GETAT VE ETİK

GETAT ve ETİK

Tıp etiğinin ilkeleri

geleneksel ve tamamlayıcı tıp

açısından da geçerlidir.

Tıp Etiğinin Temel İlkeleri

- Yararlılık
- Zarar vermeme
- Adalet
- Özerkliğe saygı

GETAT Yönetmeliğinde Rıza

- *Uygulamalar hastalığın standart tedavisinin yerine geçecek ve devam eden tedaviyi aksatacak şekilde yapılamaz. Bu husus bireylere açık bir şekilde anlatılır ve onaylanmış rıza formunda belirtilir.*

(GETAT Yönetmeliği Madde 8/4)

Bilgilendirmenin Kapsamı

Madde 15-

c) Diğer tanı ve tedavi seçenekleri ve bu seçeneklerin getireceği fayda ve riskler ile hastanın sağlığı üzerindeki muhtemel etkileri,

Yeterlilik

- Sunulan seçenekler arasında sağlık meslek mensubunun uzmanlık alanı dışında veya yeterli bilgi ve tecrübesinin olmadığı bir seçeneği hasta tercih etmişse, hayati tehlike oluşturmamak kaydıyla başka bir sağlık meslek mensubuna gitmesini önerebilir veya gönderebilir

(Hasta Hakları Yönetmeliği)

İnsan Üzerinde Deney

- Hiç kimse; Sağlık Bakanlığının izni ve kendi rızası bulunmaksızın, tecrübe, araştırma veya eğitim amaçlı hiçbir tıbbi müdahale konusu yapılamaz.
- (Kanuna aykırı olarak) “*İnsan üzerinde bilimsel bir deney yapan kişi **1 yıldan 3 yıla kadar hapis** cezası ile cezalandırılır.*”

(Türk Ceza Kanunu Madde 90)

İnsan Üzerinde Deney

- GETAT uygulamaları deney kapsamına girer mi?
- GETAT vaka takdimleri deney olarak değerlendirilir mi?

Alışılmış Olmayan Tedavi

Klinik veya laboratuvar muayeneleri sonucunda bilinen klasik tedavi metodlarının hastaya fayda vermeyeceğinin sabit olması ve daha evvel deney hayvanları üzerinde kafi derecede tecrübe edilmek suretiyle faydalı tesirlerinin anlaşılması ve hastanın rızasının bulunması şartları birlikte mevcut olduğunda, bilinen klasik tedavi metodları yerine başka bir tedavi usulü uygulanabilir. (Hasta Hakları Yönetmeliği Madde 27)

Alışılmış Olmayan Tedavi

Ayrıca, bilinen klasik tedavi metodu dışındaki bir metodun uygulanabilmesi için, hastaya faydalı olacağının ve bu tedavinin bilinen klasik tedavi usullerinden daha elverişsiz sonuç vermeyeceğinin muhtemel olması da şarttır.

Evvelce tecrübe edilmemiş bir tıbbi tedavi ve müdahale usulü, ancak zarar vermeyeceğinin ve hastayı kurtaracağının mutlak olarak öngörülmesi halinde yapılabilir.

(Hasta Hakları Yönetmeliği Madde 27)

Alışılmış Olmayan Tedavi

- GETAT uygulamaları alışılmış olmayan tedavi usulü sayılır mı?

Malpraktis

(*Tıbbî uygulama hatası*)

Standart tedaviyi uygulamama

Beceri eksikliği

Gereken özeni göstermeme

ile oluşan kötü sonuç

Malpraktis

- GETAT uygulamaları ile kötü bir sonuç oluşursa malpraktis olarak değerlendirilir mi?
- Kötü sonucun GETAT uygulamasından mı yoksa diğer tedavilerden mi oluştuğunun ayrımı nasıl yapılacak?

1219'da Tedavi

- *“Tabipler ve diş tabipleri dışındaki sağlık meslek mensupları hastalıklarla ilgili doğrudan teşhiste bulunarak tedavi planlayamaz ve reğete yazamaz.”*

(1219 sayılı Kanun Madde Ek 13)

1219'da Ceza Hükümü

- *“Diploması olmadığı hâlde, menfaat temin etmek amacına yönelik olmasa bile, hasta tedavi eden veya tabip unvanını takınan şahıs iki yıldan beş yıla kadar hapis ve bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.”*

(1219 sayılı Kanun Madde 25)

Genellemeler

Klasik	Geleneksel
Geleneksel tıp tamamen kötüdür.	Modern tıp insanı hasta eder.
Gelenekselcilerin hepsi şarlatan.	Biz her türlü hastalığı iyi ederiz.

Bernard Shaw'a sorarlar;

- Tedaviniz nasıl gidiyor üstad ?
- *Bıraktım doktorum olan o şarlatan herifi, ciğeri beş para etmezsin biri, dini imanı para, üstelik yazdığı reçeteler de saçma sapan !...*
- Ama üstad! Tanınmış ve saygın bir hekim hakkında böyle konuşulur mu?
- *Bunlar benim sözlerim değil ki, yeni hekimimin onun hakkında söyledikleri.*

Dr.

Mat. Zmit
Tokac

Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Yönetmeliği

YÖNETMELİK

Sağlık Bakanlığından:

GELENEKSEL VE TAMAMLAYICI TIP UYGULAMALARI YÖNETMELİĞİ**BİRİNCİ BÖLÜM**

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliđin amacı, insan sağlığına yönelik geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulama yöntemlerini belirlemek, bu yöntemleri uygulayacak kişilerin eğitimi ve yetkilendirilmeleri ile bu yöntemlerin uygulanacağı sağlık kuruluşlarının çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarının yapıldığı kamu ve özel hukuk tüzel kişileri ile gerçek kişilere ait sağlık kuruluşları ve bu kuruluşlarda yöntemleri uygulayacak kişileri kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 11/4/1928 tarihli ve 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanunun Ek 13 üncü maddesine, 7/5/1987 tarihli ve 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanununun 9 uncu maddesinin (c) bendine ve Ek 11 inci maddesine, 11/10/2011 tarihli ve 663 sayılı Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (f) ve (ğ) bentlerine ve 40 ıncı maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Uygulama Yerleri ve Kişiler

- Uygulamalar, Bakanlıkça yetkilendirilmiş ünite ile uygulama merkezlerinde ve ilgili alanda “uygulama sertifikası” bulunan tabip ve sadece diş hekimliği alanında olmak üzere diş tabibi tarafından yapılabilir. Uygulama alanında temel eğitimi bulunan sağlık meslek mensupları merkez ve ünitelerde sertifikalı tabiplere uygulamada yardımcı olabilirler.

Uygulama Merkezi

- İlgili alanda sertifikası bulunan tabip ve/veya diş tabibi sorumluluğunda ve bu Yönetmelikte belirlenen uygulamaları yapmak üzere eğitim ve araştırma hastanesi ve tıp fakültesi veya diş hekimliği fakültesi sağlık uygulama ve araştırma merkezi bünyesinde kurulan ve Bakanlıkça yetkilendirilmesi halinde eğitim verilebilecek merkez.

Ünite

- İlgili alanda sertifikası bulunan tabip ve/veya diş tabibi sorumluluğunda ve bu Yönetmelikte belirlenen uygulamaları yapmak üzere, kamu ve özel hukuk tüzel kişileri ile gerçek kişilere ait sağlık kuruluşları bünyesinde kurulan birimler.

Uygulamalar

- Akupunktur
- Apiterapi
- Fitoterapi
- Hipnoz
- Sülük Uygulaması
- Homeopati
- Kayropraktik
- Kupa Uygulaması
- Larva Uygulaması
- Mezoterapi
- Proloterapi
- Osteopati
- Ozon Uygulaması
- Refleksoloji
- Müzikterapi

Akupunktur

a) Tanımı:

İğne, lazer ışınları, elektrik stimülasyonu, kupa, kulak için tohum, iğne ya da manyetik topçuklar, akupres ve ses veya elektrik veya manyetik titreşimler gibi uyarı yöntemleri ile vücuttaki bulunmuş özel noktaların uyarılması suretiyle yapılan uygulamalar

b) Uygulamaya Yetkili Personel:

Sertifikalı tabip ve diş tabib

Apiterapi

a)Tanımı:

Arı ve arı ürünlerinin bazı hastalıkların tedavisinde tamamlayıcı ve destekleyici olarak kullanılmasıdır.

b) Uygulamaya Yetkili Personel:

Sertifikalı tabip

Fitoterapi

- Hastalıklardan korunmak ve tedaviyi desteklemek amacı ile tıbbi etkisi bilimsel olarak kanıtlanmış bitkiler, onların etkin maddelerini taşıyan kısımları ve/veya bir işlem yoluyla elde edilmiş doğal ürünleri ile bunlardan hareketle hazırlanarak standardize edilmiş farmasötik formlar (tablet, kapsül, tentür...) ve bitkisel tıbbi ürünler kullanılarak yapılan uygulamadır.

Hipnoz

a)Tanımı:

Telkin yoluyla diğer bir kişinin bilinç ve farkındalık, vücut, hisler, duyular, düşünceler, hafıza veya davranışlarında değişiklik elde etmek üzere tasarlanmış veya bu sonucu ortaya çıkaran işlemdir.

b) Uygulamaya Yetkili Personel:

Sertifikalı tabip ve diş tabib ile tabip gözetiminde klinik psikolog ve psikolojinin tıbbi uygulamaları yetki belgesine sahip psikolog.

Sülük Uygulaması

a) Tanımı:

Steril sülük (*Hirudo medicinalis* – Tıbbi sülük) kullanılarak yapılan uygulamalardır.

b) Uygulamaya Yetkili Personel:

Sertifikalı tabip ve diş tabib ile tabip gözetiminde sağlık meslek mensubu.

Homeopati

a)Tanımı:

Homeopati, kişiye özgü seçilmiş homeopatik ilaçlar ile sağlık durumunu iyileştirmeyi hedef alan bütüncül bir uygulama yöntemidir.

b) Uygulamaya Yetkili Personel:

Sertifikalı tabip ve diş tabib

Kayropraktik

a) Tanımı:

Kas, omurga ve iskelet sisteminin biyomekanik bozuklukları ve bunun sinir sistemi üzerinde oluşturduğu sorunları önlemesiyle ilgilenen destekleyici bir uygulama alanıdır.

b) Uygulamaya Yetkili Personel:

Sertifikalı tabip ve diş tabib ile tabip gözetiminde sağlık meslek mensubu.

Kupa Uygulaması

a)Tanımı:

Kan dolaşımını arttırmak için bölgesel vakum oluşturmaya dayanan kuru kupa uygulaması ve belli vücut noktalarında bölgesel vakumla beraber yüzeysel cilt kesikleri oluşturarak kanın alındığı Yaş Kupa Uygulaması (Hacamat)

b) Uygulamaya Yetkili Personel:

Sertifikalı tabip ve diş tabib ile tabip gözetiminde sağlık meslek mensubu.

Larva Uygulaması

a) Tanımı:

Lucilia (Phaenicia) sericata steril larvalarının kronik yaralarda biyodebridman amaçlı kullanılması suretiyle yapılan uygulamadır.

b) Uygulamaya Yetkili Personel:

Sertifikalı tabip.

Mezoterapi

a) Tanımı:

Mesoderm kaynaklı organ patolojilerinin iyileşmesini amaçlayan bitkisel veya farmakolojik ilaçların, küçük dozlarda, özel iğneler ve özel tekniklerle cilt içi enjeksiyonu uygulamasıdır.

b) Uygulamaya Yetkili Personel:

Sertifikalı tabip ve diş tabibi.

Proloterapi

a) Tanımı:

Proliferatif ve irritan solüsyonların eklem bağ dokusu içine enjekte edilmesi uygulamasıdır. Enjeksiyonlar genellikle zedelenmiş, aşınmış, güçleri azalmış tendon, ligament ve eklemlere yapılır.

b) Uygulamaya Yetkili Personel:

Sertifikalı tabip ve diş tabibi.

Osteopati

a) Tanımı:

Eklemler, kaslar, bağ dokusu ve omurgayı içeren kas-iskelet sisteminin güçlendirilmesine yardımcı olan, total vücut sağlığına odaklanan ve hastalarda kas-iskelet sisteminin etkinliği üzerinde duran invaziv olmayan uygulamadır.

b) Uygulamaya Yetkili Personel:

Sertifikalı tabip, diş tabibi ve tabip gözetiminde sertifikalı sağlık meslek mensubu.

Ozon Uygulaması

a) Tanımı:

Lokal veya sistemik olarak ozon-oksijen karışımının kullanıldığı uygulamadır. Major, minör, rektal veya vaginal insufflasyon, torbalama, intradiskal uygulama ve kas-iskelet sistem, uygulamaları vardır.

b) Uygulamaya Yetkili Personel:

Sertifikalı tabip ve diş tabibi.

Refleksoloji

a) Tanımı:

El, ayak tabanı ve kulaklarda vücudun tüm bölümleri, organ ve bezleriyle ilgili yönlendirici refleks alanların mevcudiyeti prensibine dayanır. Bu refleks alanlara herhangi bir cihaz, malzeme, krem, losyon kullanmadan sadece basınç uygulanır.

b) Uygulamaya Yetkili Personel:

Sertifikalı tabip ve tabip gözetiminde sertifikalı sağlık meslek mensubu.

Müzikterapi

a)Tanımı:

Konusunda ehliyetli bir profesyonel tarafından müziğin ve müzik uygulamalarının bireylerin fiziksel, sosyal ve zihinsel ihtiyaçlarını karşılamada kullanıldığı uygulamadır.

b) Uygulamaya Yetkili Personel:

Sertifikalı tabip ve tabip gözetiminde sertifikalı sağlık meslek mensubu ile en az lisans düzeyinde müzik eğitimi ve müzikterapi sertifikası olan kişi.

Eğitim

- Bu Yönetmelik kapsamındaki sertifikalı eğitimler, 4/2/2014 tarihli ve 28903 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Sağlık Bakanlığı Sertifikalı Eğitim Yönetmeliği kapsamında, Bakanlıkça eğitim vermek üzere yetkilendirilmiş merkezler tarafından verilir.

Eğitim

Eğitime kesintisiz devam esas olup uygulama eğitimine devam zorunludur. Hukuken geçerli mazereti nedeniyle uygulama eğitiminin en fazla % 10'una katılmayan katılımcılar eğitime katılmadıkları süreyi tamamlamadıkları sürece sertifika sınavına alınmaz. Teorik eğitime ise yasal mazereti nedeniyle en fazla %10 devamsızlık yapılabilir.

mtokac@medipol.edu.tr